

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Roy Duvier

Vår ref. 2023/10166-0

Deres ref. «REF»

Dato 02.10.2023

Øyungen landskapsvernområde - melding om oppstart av revidering av forvaltningsplan

Nasjonalparkstyret for Forollhogna melder med dette oppstart av revidering av forvaltningsplan for Øyungen landskapsvernområde.

Dette brevet går ut til berørte grunneiere og brukerinteresser for landskapsvernområdet, men listen er ikke uttømmende. Noen berørte parter kan også være glemt eller oversett. Det er derfor fint dersom du/dere kan bringe informasjonen til de som ikke får dette brevet.

Offentlige oppstartsmøter vil bli holdt:

Ålen, Hovet – torsdag 26. oktober kl. 19.00 – 21.00

- Møterom: Messa

Røros, Veksthuset – tirsdag 24. oktober kl. 19.00 – 21.00

- Adresse Veksthuset: Tollef Bredalsvei 13, 7374 Røros. Møterom: Femunden, 2. etasje.

Vi ønsker innspill så tidlig som mulig i planprosessen. Frist for innspill i førsteomgang er satt til fredag 10. november 2023, og sendes helst via:

Digitalt skjema: <https://forms.office.com/e/30ssy6bDit>,

eventuelt:

E-post til sftlpost@statsforvalteren.no (Emnetittel: «Forvaltningsplan – Øyungen landskapsvernområde, ref: 2023/10166»),

eller

Brev stilet til Nasjonalparkstyret for Forollhogna v/ Statsforvalteren i Trøndelag, Postboks 2600, 7734 Steinkjer.

Ved spørsmål kontakt: Roy Duvier (731 99 391, roy.duvier@statsforvalteren.no)

Øyungen landskapsvernområde

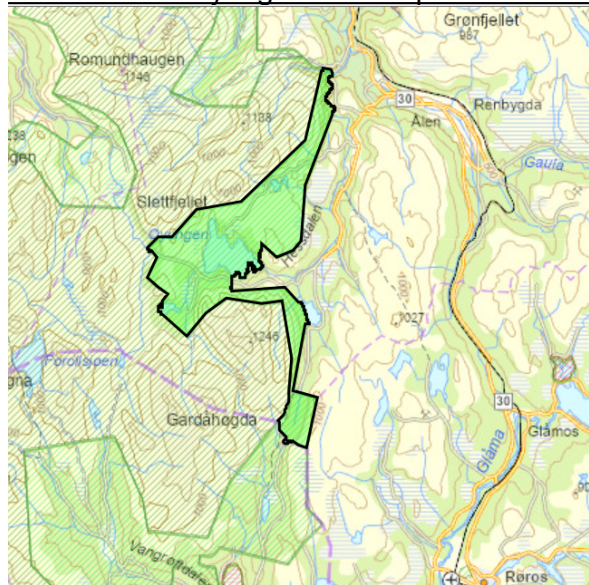
Forollhogna nasjonalpark med tilliggende landskapsvernområder, herunder Øyungen landskapsvernområde (figur 1) ble med hjemmel i naturmangfoldloven vernet med ved kongelig resolusjon i 2001. Forvaltningsplanen for Øyungen og Ledalen landskapsvernområde ble utarbeidet 2002 og har ikke vært revidert siden området ble vernet.

Revideringen skal sikre medvirkning og bred lokal forankring blant berørte parter. Dagens forvaltningsplan finnes på [Forvaltningsplan-for-Oyungen-og-Ledalen.pdf](http://nasjonalparkstyre.no) (nasjonalparkstyre.no) (ligger også vedlagt).

Det er viktig å være klar over at forvaltningsplanen **ikke** kan endre verneforskriften for området. Retningslinjene i planen kan verken være strengere eller lempeligere enn det som er hjemlet i verneforskriften. Forvaltningsplanen skal fungere som en veiledning for brukere og forvaltere i hvordan verneforskriften skal tolkes.

Besøksstrategien som ble vedtatt for verneområdene til nasjonalparkstyret for Forollhogna i 2020 vil fungere som et vedlegg for forvaltningsplanen, da denne peker på strategiske grep for besøksforvaltningen av verneområdene. Revisjonen av forvaltningsplanen i denne omgang vil derfor ikke omhandle temaet besøksforvaltning.

Kartutsnitt av Øyungen landskapsvernområde:

Figur 1. Kartutsnitt for Øyungen lvo fra naturbase.

Om revidering av forvaltningsplan

Bakgrunn og formål

Forskrift om vern av Øyungen landskapsvernområde ble fastsatt ved kongelig resolusjon 21.12.2001. I § 7 i forskriften heter det at det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, registrering, tilrettelegging, informasjon m.v. En slik forvaltningsplan ble utarbeidet felles for Øyungen og Ledalen og godkjent i 2002.

Denne forvaltningsplanen revideres for første gang etter at forsøksperiode med lokal forvaltning er over, dvs i 2010, deretter maksimum hvert 10. år. Det er nå gått 21 år uten ny revidert forvaltningsplan. Gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet av Holtålen kommune på oppdrag fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Holtålen og Røros kommune var forvaltningsmyndighet frem til forvaltningsmodellen med lokalt nasjonalparkstyre ble innført i 2011. Det er derfor nasjonalparkstyret for Forollhogna med representanter fra Holtålen, Midtre-Gauldal, Rennebu, Tynset, Tolga, Os og Røros kommuner, samt fylkeskommunen i Trøndelag og Innlandet som forvalter verneområdene, herunder Øyungen landskapsvernområde.

I kapittel 8.1 i vedtektene til Nasjonalparkstyret for Forollhogna heter det at: «*Styret skal utarbeide/revidere forvaltningsplan for verneområdene. Oppstart av planarbeidet bør skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde enn flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Utkast til forvaltningsplan skal sendes til direktoratet for faglig gjennomgang før høring. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.*».

Hva er en forvaltningsplan?

En forvaltningsplan skal være et praktisk hjelpemiddel i den daglige forvaltninga, og skal fungere som et oppslagsverk både for publikum og forvaltningen. Den overordna målsettingen med forvaltningsplanen er å ta vare på verneverdiene, både gjennom å beskytte dem mot uønskede inngrep, og gjennom å legge til rette for aktivitet som fremmer verneverdiene.

Et annet formål med forvaltningsplanen er å gi rammene for enhetlig og forutsigbar forvaltning av området. Gjennom å utarbeide klare regler for forvaltningspraksis og saksbehandling, håper en å bidra til å dempe konflikter og å sikre at en unngår tilfeldige avgjørelser som kan skade verneverdiene. Retningslinjene i planen kan ikke være strengere eller lempeligere enn det som er hjemlet i verneforskriften. Forvaltningsplanen skal derimot gi retningslinjer for hvordan verneforskriften skal tolkes, og brukes, i en konkret forvaltningspraksis.

Dagens forvaltningsplan beskriver landskapsvernområdets naturverdier og bruken av området. Den har retningslinjer for bruken av områdene for de ulike brukergruppene, og hvordan søknader om dispensasjoner skal vurderes. Dette gjelder retningslinjer for landbruksaktivitet, byggetiltak, motorferdsel, skjøtsel av kulturlandskap, skogbruk, kulturminner og informasjon og merking.

Forvaltningsplaner som utarbeides nå skal ikke foreligge som en trykksak, slik det har vært praktisert tidligere. De skal kun lages i digital form, med mulighet for utskrift. Miljødirektoratet har utarbeidet en mal for forvaltningsplaner på nett som skal brukes. Den etter hvert vedtatte forvaltningsplanen vil ligge tilgjengelig på Miljødirektoratets nettsjeneste Naturbase.

Grovskissert fremdriftsplan

Vi gjør oppmerksom på at denne oppstartsmeldingen kun gjelder Øyungen landskapsvernområde. Med bakgrunn i geografi og slektskap vil forvaltningsplanen for Ledalen landskapsvernområde revideres parallelt. Det legges opp til en bred prosess der alle berørte parter skal involveres. Dette gjelder for eksempel grunneiere, bruksberettigede, landbruksutøvere, jakt og fiske og ideelle lag og foreninger. Vi legger opp til egne temamøter med de største interessegruppene.

Aktivitet	Ansvarlig	Måned	År
Plan for revisjon av forvaltningsplaner for verneområdene i Forollhogna	Nasjonalparkforvaltere	Februar	2023
Oppstartsmelding for revidering av forvaltningsplan for Øyungen og Ledalen landskapsvernområder	Nasjonalparkforvaltere	Oktober	2023
Offentlige oppstartsmøte og særegne møter med grunneiere, kommuner, og andre brukerinteresser	Nasjonalparkforvaltere	Oktober/november	2023
Frist for innspill	Nasjonalparkforvaltere	10. november	2023
Oppsummering av innspill	Nasjonalparkforvaltere	Desember/januar	2023/2024
Innstilling til Nasjonalparkstyret – forslag til plan	Nasjonalparkstyret	Februar	2024
Sendes Miljødirektoratet på faglig godkjenning før høring	Miljødirektoratet		2024
Høring	Nasjonalparkforvaltere		2024
Oppsummering av høringsinnspill	Nasjonalparkforvaltere		2024
Innsending til Miljødirektoratet for endelig godkjenning	Miljødirektoratet		2024
Forvaltningsplan godkjent for landskapsvernområde	Nasjonalparkstyret		2024

Med hilsen

Roy Duvier
nasjonalparkforvalter

Hans Bull
nasjonalparkforvalter

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift

Vedlegg

1 Retningslinjer fra dagens forvaltningsplanen for Øyungen og Ledalen LVO
VEDLEGG

Kopi til:

**Nasjonalparkstyret
for Forollhogna**

MILJØDIREKTORATET

Postboks 5672 Torgarden

7485

TRONDHEIM

Retningslinjer fra dagens forvaltningsplan for Øyungen og Ledalen LVO

Innhold

Kapittel 4 – Jordbruk & seterdrift	4
4.1.1 rammer innen verneforskriftene	4
4.1.2 dagens og fremtidens bruk.....	4
4.1.3 landskapspleie	5
4.2 Seterbebyggelse – byggeskikksveileder.....	5
4.2.1 innledning.....	5
Vern er videreføring av lokale tradisjoner	6
4.2.2 den tradisjonelle seterbebyggelsen i Øyungen	6
Generelt om tradisjonell seterbebyggelse	6
Bygningstyper	6
Plassering i terrenget.....	7
Tunform	7
Seterstua – plan og hovedform	7
Uthus – plan og hovedform	7
Takform.....	7
Konstruksjon.....	7
Paneltyper	8
Vinduer, detaljer	8
Taktekking.....	8
Piper	8
Fargesetting	8
4.2.3 Retningslinjer for utvidelse og oppføring av seterbebyggelse	8
Plassering.....	9
Fundamentering	9
Hovedform.....	9
Utvidelse av eksisterende bygning	10
Størrelse.....	10
Størrelsesbegrensninger:.....	10
Materialvalg.....	11
Paneltyper	11
Fargebruk.....	11
Detaljering	11
4.2.4 Retningslinjer for omdisponering av bygninger	12
Generelt.....	12
Etterisolering	12

4.3 Skogbruk	12
4.3.1 Rammer innen verneforskriftene	12
Ledalen	12
Øyungen	13
4.3.2 historikk	13
4.3.3 Dagens forvaltning av skogressursene	13
Ryggliendommene	13
Ledalen	13
4.3.4 Uttak av ved	13
4.3.5 Skogsdrift i Øggdalen	14
4.4 vegbygging og vedlikehold	15
4.4.1 rammer innen verneforskriftene	15
4.4.2 Dagens situasjon	15
4.4.3 Vedlikehold av eksisterende veger Øyungen	15
4.4.4 Nye veger – Omlegging av eksisterende veger	16
4.5 Annen virksomhet	16
4.5.1 Rammer innen verneforskriftene	16
4.5.2 Jakt, fiske og friluftsliv	16
4.5.3 Turisme	16
4.5.4 Motorferdsel i utmark	16
Motorferdsel vinterstid	17
Motorferdsel på barmark	17
4.5.5 Forskning og undervisning	17
4.5.6 Informasjon	17

Kapittel 4 – Jordbruk & seterdrift

4.1.1 rammer innen verneforskriftene

Verneforskriften medfører ikke noen begrensinger i forhold til dagens praksis med hensyn til beiting og drift av setervoller og dyrka mark, herunder nødvendig gjerding, samt vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg.

Forvaltningsmyndigheten kan videre, etter søknad gi tillatelse til:

- Oppdyrking av nye arealer i tilknytning til etablerte dyrka jordarealer
- Bygging av nye veger til jordbruksformål tilknyttet seterdrift (kun aktuelt i Øyungen)
- Oppføringer av bygninger **kan tillates** til jordbruksformål tilknyttet seterdrift/beitebruk
- Restaurering av bygninger til jordbruksformål/andre formål
- Oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger
- Riving av eksisterende seterbebyggelse
- Gjenopptaking av seterdrift på nedlagte setervoller
- Framføring av kraftlinjer, kabler eller telelinjer
- Utvisning av nye setrer

Verneforskriften setter forbud mot:

- Sprøyting med kjemiske midler
- Inngjerding av utmarksarealer (unntatt sanketrøer)
- Drenering og annen form for tørrlegging (unntatt ved godkjent dyrking)

4.1.2 dagens og fremtidens bruk

Foruten den gjenværende seterdrifta på to setrer i Øyungen LVO, slippes det et betydelig antall beitedyr på streifbeiting i setertraktene. Dette gjelder både tørrkyr, ungdyr og sauer. oppdyrka setervoller blir i noen grad slått eller avbeita i Øyungs-området. Ledalen har ikke vei, og bruken av området til jordbruksformål er forholdsvis ekstensiv. En setereier har i noen år hatt sjølrekrutterende kjøttfe på innhegna utmarksbeite ved setra. Ellers streifbeiter en del sau i området.

Det anses lite trolig at tradisjonell setring med mjøleproduksjon vil ta seg nevneverdig opp innenfor landskapsvernområdene i tiden som kommer. Av de ca. 65 sentereierne, er det i dag færre enn 10 som fortsatt driver som driver med mjølkeproduksjon. Et mer sannsynlig alternativ enn gjenopptaking av drift på enkeltsetrene, er etablering av samarbeidsløsninger, med felles fjøs/mjølkestall for flere seterbrukere. Ut fra dagens situasjon er det lite realistisk med gjenopptaking av tradisjonell setring i Ledalen.

Omfanget er det vanskelig å ha noen formening om på lenger sikt, men store endringer i nærmeste framtid er lite sannsynlig. Innhenting av utmarksarealer for storfebeite synes ikke aktuelt i noe omfang i dagens situasjon, men en kan ikke utelukke at det vil komme på tale, enten i form av hel inngjerding eller som sperregjerde for å supplere naturlige stengsler. Gjerding i utmark for etablering av nattkve for mjølkekyr i forbindelse med setring, spesielt ved evt. Nyetablering av felles seter, anses som et sannsynlig behov i framtida.

Nydyrking i noe omfang synes lite aktuelt pga. transportavstander, atkomstforhold, klima og lite egnede arealer for oppdyrking.

4.1.3 landskapspleie

Seterlandskapet utvikla seg ut fra tidligere tiders driftsmåter, behov og lønnsomhetsvurderinger. Den sterke nedgangen i seterdrifta i etterkrigstiden har allerede medført betydelige endringer i kulturlandskapet i setertraktene. Setervoller er i ferd med å gro igjen med skog og kratt, innhegninger er forfalt eller fjerna, og småskogen står i mange tilfeller tett i de tidligere relativt åpne beiteområda omkring setervollene. Ut fra dagens situasjon og den sannsynlige utviklinga innen jordbruket, er det urealistisk å anta at seterdrifta og beitebruken fremover vil bli av et slikt omfang at seterlandskapet vil kunne opprettholdes i dagens tilstand. Derfor må det settes i verk tilretteleggings- og stimuleringstiltak dersom målsettingen skal være å bevare/gjenskape landskapsbildet fra den tiden da de aller fleste setrer var i drift.

Som grunnlag for skjøtselstiltak i kulturlandskapet må det utføres registreringer av verneverdiene i området der det er mangelfullt. Øyungen landskapsvernområde vil bli prioritert da seterbruken der har vært betydelig mer omfattende enn i Ledalen. Potensialet for å finne delområder som er viktige for biologisk mangfold i kulturlandskapet anses derfor å være større i Øyungen LVO enn i Ledalen LVO. Tiltakene bør derfor gjennomføres i flere trinn, i prioritert rekkefølge:

1. Registreringer av verneverdier i kulturlandskapet i Øyungen LVO
2. Dersom det blir funnet viktige områder for biologisk mangfold i kulturlandskapet, bør det lages en skjøtelsesplan for disse områdene
3. Registreringer av verneverdier i kulturlandskapet i Ledalen LVO
4. Eventuelt plan for skjøtsel i Ledalen
5. Registreringer av biologisk mangfold i skogen i Ledalen, med vekt på barskogen i nedre del.

Aktuelle tiltak kan være:

- Rehabilitering, inngjerding og høsting/beiting av kultiverte setervoller
- Rydding/tykning av skog/kratt og «sturt» intensiv beiting gjennom innhegning av nærbeiteområdene omkring setervoller
- Restaurering og vedlikehold av opprinnelig seterbebyggelse og utmarks løer
- Prioritert og målretta bruk av STILK-midler som stimuleringstiltak

4.2 Seterbebyggelse – byggeskikksveileder

4.2.1 innledning

Fjøs, løer og andre seterbygninger er elementer i det helhetlige seterlandskapet og bør i størst mulig grad bevares. Når bygningene ikke lenger er i bruk i driftsmessig sammenheng, blir vedlikehold og ivaretagelse et spørsmål om økonomi og eierens interesser og prioriteringer. Verneforskriftene åpner for tillatelse til «ombygginger og restaurering av eksisterende bygninger for jordbruksformål eller med tanke på bruksendringer». Mulighetene for ny bruk av unyttede bygninger kan gi grunnlag for restaurering og vedlikehold av hus som ellers ville forfalt og gå tapt.

Verneforskriftene legger ikke begrensninger på vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg utover dagens praksis. Seterforskrift og fjelloven gjelder fortsatt på statsallmenningene.

Forvaltningsmyndigheten kan videre etter søknad gi tillatelse til:

- *Oppføring av nye bygninger for jordbruksformål*

- *Ombygginger og restaurering av eksisterende bygninger for jordbruksformål eller med tanke på bruksendringer*
- *Tilbygg til eksisterende bygninger*
- *Riving av seterbebyggelse*
- *Utvising av ny seter*

Vern er videreføring av lokale tradisjoner

Sett i forhold til bebyggelsen, er formålet med vernet å ikke endre bygningenes eller bygningsmiljøets karakter i vesentlig grad. Forvaltningsmyndigheten vil derfor oppmuntre eiere til å utnytte det eksisterende bygningsmiljøet både som en økonomisk, bruksmessig og kunnskapsmessig ressurs.

Verneverdiene i området er i sterk grad knytta til det kulturlandskapet som langtids seterdrift har skapt. Fortsatt seterdrift vil på den bakgrunn være et viktig element for å kunne bevare verneverdiene i området.

Sett fra et bygningsvernstandpunkt vil bygningsmassen best kunne tas vare på og videreutvikles gjennom videreføring av gamle byggetradisjoner innen så vel reparasjon og vedlikehold som det å bygge nytt. Med «gamle» byggetradisjoner menes det i denne sammenheng det som var vanlig i den tiden området var dominert av seterdrift.

4.2.2 den tradisjonelle seterbebyggelsen i Øyungen

Bygningsmiljøet i seterområdet omkring Øyungen fremstår i dag som svært enhetlig, til tross for at senere års bruksendring fra seterdrift til fritidsbruk mange steder har medført endringer og tilføyelser som ikke samsvarer med eldre tiders byggetradisjoner.

Generelt om tradisjonell seterbebyggelse

Bebyggelsen på setra er ofte litt forskjellig fra gårdsbebyggelsen nede i bygda, selv om likhetstrekkene er mange. Det er flere grunner til dette. På grunn av setras sesongbetonte og spesialiserte produksjon var det andre og mer begrensede rombehov som gjorde seg gjeldende – både for oppbevaring av mat og opphold for folk og dyr. Dette gir seg utslag i at enkelte hustyper er vanligere på setra enn andre steder, og i at bygningene er små.

En sterk gjenbrukstradisjon har også vært med på å gi setra sitt særpreg. Bygninger som var blitt for små eller for dårlige hjemme på gården, ble ofte satt opp igjen for bruk i fjellet. Seterhus kan av den grunn være svært gamle. Ofte finner vi også eksempler på eldre plantyper, som åre- eller røykovnstuer eller stuer med ett-romsplan som for lengst er forsvunnet fra gårdsbebyggelsen nede i bygda. Bakgrunnen for dette kan være gjenbruk, men også at rombehovet på setra var mindre enn ellers.

Et kjennetegn ved seterbebyggelsen er også at en bygning har hatt ulike funksjoner. Bygningsmiljøet på setra må derfor forstås som en del av en dynamisk prosess, som har fulgt samfunnsutviklingen opp gjennom hele historien.

Bygningstyper

Majoriteten av tradisjonelle seterbygninger i området er seterbuer, fjøs og løer. Det finnes i følge SEFRAK (kulturminneregister) enkelte matbuer og vedbuer i området fra før 1900. I tillegg finnes en del naust omkring innsjøen Øyungen. Bygningstyper som kan være representert i området, men som ikke er registrert er slåtdebuer, masstu, kokhus, melkebu, brønhus.

Plassering i terrenget

Bygningenes tradisjonelle plassering i landskapet er bestemt av flere faktorer, blant annet vindforhold og hvordan snøen vil legge seg omkring huset. De største bygningene, seterbuer og fjøs, følger terrengkotene og ligger med langsida mot dalen. Inngangsdøra er plassert på en langvegg, blant annet fordi denne vegg holder seg snøfri. Mindrehus, som løer og små masstuer har ofte dør i gavlen for å utnytte takhøyden best mulig. Disse bygningene har derfor vanligvis gavlsiden mot dalen.

Tunform

Setervollens organisering karakteriseres ved at bygningene har en fri plassering i forhold til hverandre. Dette er gitt ut fra terrengmessige, funksjonelle og klimatiske forhold. I de tilfeller hvor bebyggelsen er noenlunde samlet, finnes det eksempler på rekketun (Gjersvollvolla). Husene er da organisert i rekker fordi det er hensiktsmessig på grunn av terrengformen eller på grunn av en vei. Fjøs og løer ligger i utkanten av innmarka, mens eventuell masstue, kokhus eller vedbod ligger nærmere seterbu.

Seterstua – plan og hovedform

Seterstuene er smale, rektangulære bygningskropper i en etasje. Bredden er gjennomsnittlig på 3,5 til 4,5 meter. Enkelte seterbuer har en liten tørrmurt kjeller under deler av bygningen, med inngang utenfra.

Den vanligste planen har stue og melkebue/masstue i hver sin ende og skjæle imellom. Stuedelen er som regel av tømmer og åpen i røstet, mens skjælet som regel er av panelt bindingsverk. Masstua kan være av tømmer eller bindingsverk.

Utgangspunktet for denne plattformen er trolig en enkel ett-romsplan, som siden er blitt utvidet.

Tradisjonelt er seterstuene blitt utviklet ved forlengelse av eksisterende volum i lengderetningen. Påbygg i vinkel har forekommet i liten grad, og er vanligvis av nyere dato. I minst ett tilfelle (Raudåvolla) er seterstua tilbygd ei masstue i vinkel, men dette tolkes som et unntak fra den vanlige byggemåten i området.

Enkelte steder (Raudåvolla, Borreset) finnes eksempler på at seterstua er bygd sammen med uthus.

Uthus – plan og hovedform

Fjøs, løer og naust er enkle enetasjes bygninger med ett rom. Fjøsset var opprinnelig som regel tømret, ofte med påbygd skjæle og utedo i bindingsverk. Fjøsset kunne være utvidet med løe. Gjødselskjeller kunne forekomme, men det vanlige var møkkglugge i gavlveggen. Nyere fjøs er oppført i reisverk.

Løer kan være av tømmer eller bindingsverk. Det finnes noen eksempler på løer med skjæle.

Takform

Seterbuer og uthus har saltak. Utedoer og andre tilbygg til uthus har pulttak. Taket har gjennomgående svært knapt utstikk både ved raft og ved gavl. Dette kjennetegner tradisjonell bebyggelse i hele Trøndelag. Takvinkelen er bestemt ut fra forholdet mellom gavltrekantens høyde og husets bredde, et forhold som ofte var 1:5 eller 1:4. Dette tilsvarer takvinkler på omkring 22 eller 27 grader.

Konstruksjon

Husene har tradisjonelt hatt fundament av naturstein, enten som tørrmurt grunnmur eller som novsteiner. Den vanligste veggkonstruksjonen er tømmer i setebu, fjøs og masstuer. Seterskjæle,

fjøs-skjæle og doer er oftest i bindingsverk, mens løer kan være både av tømmer og bindingsverk. Den tradisjonelle takkonstruksjonen i området er åstak.

Paneltyper

Både synlige tømmervegger og panel er vanlig. På seterbu er tømmermannspanel den vanligste kledningen, men både liggende su-panel og låvepanel forekommer i kombinasjon med andre tuper kledninger. Liggende su-panel er trolig ganske ny for området. I minst ett tilfelle er det benyttet plank fra russiske bilkasser som stående låvepanel på seterstua (Elgsjømoen).

På uthus som løer, fjøs og naust er den vanligste paneltypen låvepanel, men tømmermannspanel forekommer.

Det er ofte flere forskjellige ytterveggs-kledninger på et og samme hus. Dette kan tyde på ulike byggetrinn, forskjellig type konstruksjon i ulike deler av huset, eller at en vegg er spesielt værutsatt.

Vinduer, detaljer

Den eldste vindustypen som mer registrert i området er tofags vinduer med 2-3 ruter i hvert fag, en 1800-tallstype. Smårutete vinduer (6-8 ruter pr. fag) finner man først og fremst i seterbu med nye vinduer, samt i hytter. Smårutete vinduer har trolig vært utbredt, men sjelden med mer enn 4-6 ruter pr. fag.

Detaljering av vindus- og døromramming, vindskier og så videre, er svært enkel.

Taktekking

Det eldste, mest tradisjonelle taktekkingsmaterialet er never og torv, men korrigerede jernplater (bølgeblikk) er også utbredt. Begge tekkingsmåter er vanlige for så vel seterbu som uthus. Mange steder er bølgeblikk lagt direkte på torvtaket. Det er funnet eksempel på bruk av utbankede oljefat som tekking på fjøs (Borrneset). Borddekking har trolig også vært vanlig, særlig på løer og lignende. Eventuelle takrenner har trolig vært av tre, og sannsynligvis begrenset seg til inngangspartiet.

Piper

Tradisjonelt har det trolig vært vanlig med murte skorsteiner av naturstein, men det er relativt få eksemplarer på dette i dag. De fleste seterstuene har enkle piper av stålør eller betongør. Disse pipene kan også være gamle.

Fargesetting

Synlige tømmervegger står ubehandlet. Utvendig panelte seterbu er ofte malt, men det finnes eksempler på panelte seterbu som står umalt. Den vanligste fargesettingen av seterbu i dag er røde vegger med hvite vinduer, og hvite/røde detaljer (novkasser, vindskier, omramminger). Det er imidlertid vanskelig å tidfeste denne fargebruken. På Elgsjømoen er vinduene lyseblå mot ubehandlede vegger. Blåmalte vinduer var svært vanlig fra slutten av 1800-tallet. Mange seterbu med tilbygg og nye hytter er brune, ofte med røde/hvite detaljer. Panelte fjøs og løer og eldre naust er som regel umalt, men kan ha vært malt før.

4.2.3 Retningslinjer for utvidelse og oppføring av seterbebyggelse

Retningslinjenes hensikt

Hensikten med retningslinjene er å motvirke at vår tids raske utvikling innenfor økonomi, materialbruk og byggeteknikk skal bryte ned det som i dag er et helhetlig, men sårbart bygningsmiljø i

seterdalene. Dette forutsetter at man forstår bakgrunnen for hvordan det tradisjonelle bygningsmiljøet er blitt til. Ved å ta utgangspunkt i den tradisjonelle byggemåten, vil også vår tids byggevirksomhet kunne være en naturlig fortsettelse av en århundrelang lokal byggetradisjon, uten at verdien ved et eksisterende kulturmiljø svekkes eller går tapt.

Helhetlige bygningsmiljøer kjennetegnes ved at overordnede trekk er felles for mange bygninger. Dette kan gjelde f.eks materialvalg, plantype, konstruksjon eller tunorganisering. Innenfor disse rammene finnes det imidlertid utallige variasjoner og personlige detaljer. Variasjonene gir bygningsmiljøet liv, det gjør hver del til en spennende bit av en helhet. Det er derfor ikke ønskelig med en detaljstyring verken av nybygg eller tilbygg. Hensikten med retningslinjene er å styre utviklingen av bebyggelsens overordnede trekk.

Det kreves derfor at både reparasjon, vedlikehold, utvidelser og nybygging i seterområdene ikke medfører inngrep som svekker helheten ved det eksisterende bygningsmiljøet, eller innfører nye elementer som skiller seg sterkt fra eller blir dominerende i forhold til den tradisjonelle seterbebyggelsen.

Alle byggarbeider skal i tillegg til en vurdering etter verneforskriften behandles etter plan- og bygningsloven.

Plassering

Rektangulære volumer av en viss utstrekning f.eks seterbuer, gjøs og hytter, skal plasseres med møneretningen parallelt med terrengkotene eller den fremherskende vindretningen. Bygningen vil da vanligvis vende langsiden mot dalen.

Bare mindre bygninger med tilnærmet kvadratisk grunnplan kan plasseres med møneretningen normalt på terrengkotene (med gavlsiden mot dalen).

Ved ansamlinger av to eller flere bygninger skal det tilstrebes en så åpen tunstruktur som mulig. Dette vil også være gunstig for å hindre opphoping av snø om vinteren. Å samle flere bygninger i et tett tun, helt eller delvis i firkant vil være å bryte dette tradisjonelle mønsteret. Organisering i tradisjonelle rekketun vil være akseptabelt.

Fundamentering

Tilbygg og nybygg skal i størst mulig grad tilpasses et naturlig terreng. Bygningsvolumet skal legges så nær bakken som mulig. Nødvendig og enkel bearbeiding av terrenget kan aksepteres. Fundamentet skal gis en utforming som visuelt knytter bygningsvolumet til bakken.

Grunnmur kan være av naturstein eller støpt i betong. Grunnmur av betong bør forblendes med naturstein.

Åpen pælefundamentering medfører at bygningsvolumet visuelt «svever» over bakken. Dette tillates ikke. Dersom støpte pilarer eller annen pælefundamentering benyttes, skal åpningene mellom pålene tettes med forblending av stein/tørrmur. Det er nødvendig med tilstrekkelig lufting under bygningene for å forhindre fukt- og råteangrep.

Hovedform

Nybygg skal være i en etasje og ha en enkel, rektangulær form. Nybygg med vinkelformet grunnplan skal unngås.

Hovedvolum skal oppføres med saltak.

Takvinkel bør være mellom 22 og 30 grader.

Takflaten skal ikke brytes opp, men en mindre takark i forbindelse med inngang kan tillates.

Takutstikk skal være knapt (ca. 20 cm) både ved raft og ved gavl.

Kun takrenner av tre aksepteres.

Utvidelse av eksisterende bygning

Utvidelse av eksisterende bygning skal eventuelt skje ved tilbygging i lengderetningen.

Tilbygget skal ha samme bredde, takvinkel, mønehøyde og takutstikk som eksisterende volum.

Oppføring av tilbygg som er forskjøvet i forhold til eksisterende bygning tillates kun dersom det er særskilte grunner for det.

Utvidelse av eksisterende bygning i bredden tillates ikke.

Mindre påbygg på uthus kan oppføres med pulttak.

Utvidelse av eksisterende volum ved påbygging i vinkel tillates ikke.

Unntak fra dette kan gjøres i forbindelse med åpent bislag ved inngang. Størrelsen på bislag skal ikke overskride 3m².

Størrelse

Setre med både næringsdrift og fritidsbruk:

Tradisjonell seterdrift/næringsmessig bruk: beiting, slått, tradisjonell melkedrift iht. seterforskriften, fjelloven, inkl. fritidsbruk på egen seter.

- Total bolig areal: maks 80m²
- Seterfjøs i drift: må planlegges iht. ny forskrift om husdyrhold (gjeldende fra 2005) der det settes krav til areal pr. dyr, og prinsipløsninger for utforming
- Øvrig nytt uthusareal: totalt maks 20m²

Eksisterende bygninger kan ved forfall restaureres og settes opp igjen i tradisjonell form og byggestil, dersom forfallet har kommet for langt. Nye slåttebuer etc. kan tillates oppført ved dokumentert behov. Løer må eventuelt settes opp i naturlig tilknytning til slåttemark, og gis en tradisjonell utforming.

Oppføring av nye fritidsboliger vil ikke bli tilatt.

Størrelsesbegrensninger:

Seterstue:

Bredde maks 5,5 meter

Grunnflate maks 45m² BRA (bruksareal)

Mønehøyde maks 4,5 meter

Nye seterfjøs:

Bredde maks 8 meter

Grunnflate iht. forskrift om husdyrhold

Mønehøyde maks 5 meter

Nye uthus (vedbod, lager):

Grunnflate maks 20m²

Mønehøyde maks 3,5 meter

Materialvalg

Det skal så langt det er mulig brukes naturlige materialer som hører hjemme på stedet. Med dette menes tre, naturstein, torv, never, mose etc.

Plast- og metallprodukter skal ikke brukes i vinduer, som ytterkledning eller som takteking.

Unntak gjøres imidlertid for vanlig umalt bølgeblekk, som har vært brukt som taktekkingsmateriale siden 1930-tallet.

I tak på nye seterfjøs kan bruk av såkalte lysplater av plast tillates i begrenset omfang.

Vanlig takpapp beregnet for lokalt klima (ikke shingel) kan også aksepteres.

Paneltyper

For driftsbygninger og uthus anbefales stående låvepanel. For seterbuer og hytter anbefales både stående låvepanel og stående tømmermannspanel. Såkalt moderne villmarkspanel er ikke en tradisjonell paneltype i området, og bør derfor ikke benyttes. Ukantete bord i tradisjonelle dimensjoner kan aksepteres.

Fargebruk

Ved fargesetting av ny og eksisterende bebyggelse bør man ta utgangspunkt i hva som har vært vanlig på stedet. Som hovedregel anbefales bruk av naturlige pigmenter/jordfarger som rød, okergul, brun, grønn etc. En rekkemalingstyper, f.eks linoljemaling inneholder samme type pigmenter som tradisjonelt er brukt. Farger som er kunstig fremstilt, vil lett bryte med omgivelsene, og bør derfor unngås.

På eldre panelte bygninger som skal males, anbefales bruk av tradisjonelle malingsstyper som linoljemaling og komposisjonsmaling (uthusmaling). Dette er malinger som puster godt, samtidig som man får en overflate som er historisk «riktig».

Synlige utvendige tømmervegger bør ikke males eller beises i noen farge, da dette ikke har vært vanlig i området. Å tjærebredde tømmerhus har ikke vært vanlig i seterområder generelt, og kan derfor heller ikke anbefales. Nye synlige tømmervegger anbefales å stå ubehandlet. Etter få år vil sol, vær og vind gi huset det grå/solsvidde preget som man finner på eldre bygninger.

Nypanelte yttervegger av god materialkvalitet kan gjerne stå ubehandlet, da dette har vært vanlig i området. Vi gjør oppmerksom på at kvaliteten er varierende på dagens materialer. I dag kjøpes mye av materialet ferdig dimensjonert på trelastutsalgs hvor materialene ikke sorteres etter innhold av kjerneved.

Detaljering

Når det gjelder bygningens detaljering, er det først og fremst vinduenes dimensjon og plassering i veggen, samt takutstikket som har mest å si for bygningens uttrykk.

Takutstikker på nye bygninger og tilbygg bør være knapt, både ved raft og ved gavl. Dette er et av de viktigste kjennetegnene ved bygningsmiljøet i området, og bør derfor videreføres. De knappe takutstikkene er tilpasset det lokale klimaet.

Vinduer bør ikke plasseres for høyt på veggen. Dette gir bygningen et steng og avvisende preg, samtidig som utsikten innenfra begrenses. Ved fasadeutforming av seterbuer og hytter bør man forsøke å tilstrebe de samme proporsjonene som finnes i den tradisjonelle seterbu, og som de fleste av oss opplever som inviterende.

Vindskier, vindus- og døromramminger bør utformes på en enkel og tradisjonell måte. Bruk av f.eks såkalt villmarkspanel til omramminger etc. er ikke tradisjon i området, og bør derfor ikke benyttes.

4.2.4 Retningslinjer for omdisponering av bygninger

Generelt

I et område med mange ubenyttede bygninger, vil det være fare for at mange bygninger kan gå tapt dersom de ikke kan tilpasses ny bruk. Å gi ubenyttede bygninger for eksempel løer, slåtdebuer, og fjøs ny bruk, kan også forsvares som videreføring av en lokal gjenbrukstradisjon. En bruksendring må imidlertid skje på bygningens premisser. Den må ikke medføre inngrep som endrer bygningens ytre karakter i vesentlig grad. Normalt vil det ikke tillates bruksendringer som medfører at et bygg blir en ny selvstendig fritidsbolig.

I helt spesielle tilfeller/unntaksvis gjelder følgende:

- Ubenyttede bygninger som tidligere er brukt i forbindelse med seterdrift på eiendommen (uthus som løer, slåtdebuer etc), kan innredes til enkle overnattingsformål ut over maksimal arealgrense. Forutsetningen for dette er at bygningen beholder opprinnelig lokalisering og preg, iht. verneforskriften.
- Ved behov for losji for arbeidsfolk tilknyttet tradisjonell seterdrift eller annen næringsvirksomhet kan det gis dispensasjon fra arealbegrensningen med inntil 20m² ekstra (seterbua).

Flytting av bygninger vil ikke tillates med mindre det er særlige grunner for det.

Før flytting skal bygninger dokumenteres ved plassering på kart, oppmåling og fotografi.

Etterisolering

Innvendig etterisolering av panelt bindingsverk kan aksepters.

Dersom man skal etterisolere tømmerbygninger, er det varmeøkonomisk mest å hente på etterisolering mot tak og under gulv. Etterisolering av tømmervegger bør unngås. For å minske trekk tettes medfar og lafteknuter godt med husmose ved gjenopplifting.

Bygninger bør generelt ikke etterisoleres og kles på utsiden av eksisterende konstruksjon, da dette vil medføre en betydelig endring av bygningens karakter.

I tilfeller der en tømmervegg er spesielt dårlig, kan en eller flere vegger kles utvendig med panel. For uthus anbefales i tilfelle stående låvepanel.

4.3 Skogbruk

4.3.1 Rammer innen verneforskriftene

Verneforskriftene legger følgende føringer for skogsdrift i området:

Ledalen

- Vegetasjon, herunder døde busker og trær er **fredet**.
- Plukking av kvister fra nedfalt virke til bål på stedet **kan tillates**.
- Uttak av trevirke fra løvtrær til brensel for buer, hytter og setrer i område **er tillatt**.
- All hogst av barskog er **forbudt**.

Øyungen

- Treslagskifte er **forbudt**.
- Bygging av skogsbilveger er **forbudt**.
- Snauhogst av flater større enn 3 daa i fjellbjørkeskogen er **forbudt**.
- For Øggdalen gjelder egne retningslinjer for skogsdrift.

4.3.2 historikk

Bruken av skogressursene innenfor Ledalen og Øyungen LVO var langt mer intensiv i tidligere tider, enn det den er i dag. I tillegg til vedforbruk for smeltehyttene i Gauldalen, foregikk det en betydelig skogsdrift i området. Bruken av skogen kunne til tider bli i største alget, for ifølge protokoller fra «Hersjedalens Statsalmending», ble det i 1878 vedtatt bruksregler med følgende ordlyd:

§ 1. All nåleskov fredes inntil videre.

§ 2. Av skoven benyttet først og fremst tørt, nedfall og beskadiget skov.

Ifølge samme protokoll, var det ingen hogst av barskog, de første 20 årene etter at nevnte bruksregler ble vedtatt. Fra samme protokoll er det beskrevet om hogst i Høgvollråen/Øggdalen i 1912, da det ble hogd 253 trær. I perioden 1912-1991, ble det i dette området hogd 3772 trær.

4.3.3 Dagens forvaltning av skogressursene

Både staten og private er grunneier med skog innenfor Øyungen LVO. Den statlige delen består av en bruksrettsallmenning, hvor et valgt almenningsstyre er ansvarlig for utnyttelsen av skogressursene. Almenningsstyret er valgt i henhold til forskrifter i Almenningsloven. Det er utarbeidet driftsplan og bruksregler som danner grunnlaget for utnyttelsene av skogen. Den privateide skogen er lokalisert til Ryggli og Aasen-eiendommen nord for Øgga.

Ryggli eiendommene

Det ble utført skogtakst i 1994, som blant annet viser at det er gode vekstvilkår for skog med betydelig andel av 11 og 14 bonitet. Det er granskog i området fra Hersja og opp til kote 600, med noe innblanding av bjørk. Ovenfor denne kote er det bjørka som dominerer.

Ledalen

Innenfor Ledalen LVO er staten den største grunneier med et barskogareal på 1800 daa, og hvor lauvskogen dekker et areal på 4000 daa. Barskogressursene ligger i en avstand fra 1km – 3,5km fra nærmeste skogsbilvei, noe som betinger at den kan danne grunnlag for økonomisk drift. Videre innover sørover i Ledalen er det store lauvskogområder, som i hovedsak har vært benyttet som vedforsyning til setrer og hytter i området.

Haltdalen Søndre Statsallmenning har forvalteransvaret for Ledalen. Det er en såkalt overskuddsallmenning, hvor det i tillegg til bruksrett hvor allmenningstyret har forvaltningen, også drives ordinær skogsdrift i regi av Statskog, hvor virket selges til treforbrukende industri.

4.3.4 Uttak av ved

Bjørkeskogressursene i LVO er i hovedsak utnyttet for uttak av ved. Dette er en rettighet for de bruksberettigete i statsallmenningen. Denne retten er hjemlet i fjelloven. Verneforskriften endrer ikke på denne retten. For å ivareta den kulturpåvirkede delen av fjellbjørkeskogen, og hindre gjengroing er

det ønskelig at det foretas hogst i Øyungen landskapsvernområde, men av hensyn til landskapsbildet skal denne hogsten primært være plukkhogst eller mindre gruppehogster.

I Ledalen landskapsvernområde er det i tillegg plantelivsfredning som medfører at skogen er vernet. I forskriftens § 4 punkt 6 heter det at bestemmelsene ikke er til hinder for uttak av trevirke fra løvtrær til brensel for buer, hytter og setrer i landskapsvernområdet. Følgende retningslinjer gis for denne vedhogsten:

- For setervoller skal hogsten skje på eller i nærheten av setervollen, for å opprettholde et kulturpreg på og omkring vollen. På vollen skal hogsten skje som plukkhogst.
- For enkeltstående hytter/buer utenom setervoller skal hogsten skje som plukkhogst av bjørk i skog i nærheten av bygningene.
- Det skal ikke skje hogst i de nordre delene av Ledalen (nord for Fremmervollen).

Ut fra disse retningslinjene, vil det være riktig at allmeningsstyret utviser ved, i henhold til vanlig praksis i statsallmenninger. Dette fordi slik vedhogst ikke behøver tillatelse etter verneforskriften. I og med at skogen i Ledalen er vernet, vil det ikke være aktuelt å åpne for mer hogst enn det som er nødvendig vedbehov til bygningene i området.

4.3.5 Skogsdrift i Øggdalen

For å ta vare på de spesielle kvalitetene i Øggdalen knyttet til trua/sårbare moser, lav og sopp, samt hensyn til dyreliv, er følgende retningslinjer for skogsdrift innført:

Driftsmessig inndeles Øggdalen i 3 ulike soner (se vedlegg5):

- Sone uten hogst
- Sone med plukkhogst
- Sone med ordinært eller tilnærmet ordinært skogbruk

Med Øggdalen i denne sammenheng menes landskapsområdet nord for Høgvollbekken.

Følgene retningslinjer gjelder for sonen med plukkhogst:

- Inntil halvparten av barskogen kan tas ut ved hogst, slik at områdene til enhver tid har preg av skog.
- Hogsten kan skje ved regulær plukkhogst eller i form av mindre gruppehogster med flate størrelse inntil 0,5 daa.
- Storparten av løvskogen må få stå igjen etter hogst. Av løvskog kan bare hogges bjørk.

Følgende retningslinjer gjelder for sonen med ordinært eller tilnærmet ordinær skogbruk:

- Ved snauhogst skal det ikke anlegges større flater enn 5 daa. Et område regnes som snauflate dersom under ¼-del av trærne står igjen etter hogst. Et område regnes som snauflate til ny skog har nådd en gjennomsnittlig høyde på 3 meter.
- Det skal være minst 50 meter mellom hogstflater (snauflater).
- Tørre trær, samt en del løvtrær må få stå igjen etter hogst. Nedfallstrær (læger) må få ligge.

I tillegg til disse retningslinjene, skal selvfølgelig alminnelige og spesielle hensyn tas som ved all skogsdrift.

For hogst av barskogen i Rygglija gjelder retningslinjene for sonen med ordinært eller tilnærmet ordinært skogbruk i Øggdalen. I forbindelse med skogsdrift i Rygglija, mellom Høgvollbekken og Brattbekken, vil det kunne gis tillatelse til opparbeiding av enkel traktorveg.

4.4 vegbygging og vedlikehold

4.4.1 rammer innen verneforskriftene

Verneforskriften gir følgende føringer for vegbygging og vedlikehold:

- Planering og lagring av masse er **ikke tillatt**
- Uttak av løsmasser til vegvedlikehold er **bare tillatt** på steder som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen.
- Vedlikehold av eksisterende veger er **tillatt**.
- Framføring av nye veger for jordbruksformål som er knyttet til seterdrift **kan tillates etter søknad**.

4.4.2 Dagens situasjon

Ledalen er en av svært få vegløse seterdaler i Forollhogna-området. Dette gir dalføret et særpreg som det er sterkt ønskelig å ta vare på. Bygging av nye veger vil derfor ikke tillates.

Det er to hovedveger gjennom Øyungen LVO. Den ene går gjennom Båttjønndalen på nordsiden av Øyungen, og utgjør ca. 15 km (hvorav 9km innenfor LVO). Den andre går på sørsiden av Øyungen fram til Meiåvolla ved elva Forda og utgjør ca. 16 km. Ved Steinsvollen tar det av en ca. 3km lang veg sørover til Elgsjømoen (samla ca. 10km veg innenfor LVO).

4.4.3 Vedlikehold av eksisterende veger Øyungen

De to vegene gjennom landskapsvernområdet kan vedlikeholdes på en slik måte at vegstandarden på vernetidspunktet beholdes.

Setervegen Vårhus-Raudåvollen gjennom Båttjønndalen har et behov av vedlikeholdsgrus på ca 200m³ årlig. Grustak til vegvedlikehold skal skje utenfor verneområdet. Grusforekomsten ved Vårhusvollen i Finnsåsdaalen har tilstrekkelig mengde og kvalitet med bearbeidelse (knusing) for å imøtekomme den relativt beskjedne trafikkmengden som kan forventes. Området ved Raudåvollen skal ikke brukes pga. det spesielle breenvedeltaet og øvrige eldre uttaksområder skal istandsettes mht. revegetasjon.

Setervegen sør for Øyungen har et vedlikeholdsbehov på ca. 500 m³ årlig. Grusforekomstene ved Morkavollen (utenfor LVO) og på Meiåfjellet er grusuttak som har vært benytta siden vegen ble bygd i 1950-åra. Disse uttakene er det også aktuelt å bruke fremover. For å redusere de landskapsmessige endringene av grusuttak i landskapsvernområdet, er det ønskelig at uttaket på Morkavollen i størst mulig grad kan benyttes. Grusuttaket på Meiåfjellet har god kvalitet og er en mektig forekomst som også er aktuell å bruke til vedlikeholdsuttak øremerket setervegens behov. Dette uttaket ligger innenfor LVO og har en relativt eksponert beliggenhet og en uheldig utforming i dag, som medfører behov for å utarbeide en driftsplan etter følgende kriterier;

- Gjennomføre grunnundersøkelser som kartlegger forekomsten.
- Utarbeide en driftsplan som ivaretar vegomlegging, ferdigutforming skjæringer og fastgrunn, inngjerding og lagring, samt etapper for grusuttaket.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag v/landbruksavdelingen har utarbeidet en planskisse datert 6/10-99 som prinsipielt skal legges til grunn for driftsplanen.

NGU v/Wolden er engasjert for å bistå i arbeidet med å lage en plan for uttak av grus til vegvedlikehold.

4.4.4 Nye veger – Omlegging av eksisterende veger

Bygging av nye veger både traktorveger og bilveger, og omfattende omlegging av eksisterende veger medfører store varige inngrep i landskapet. Forvaltningsmyndigheten vil føre en restriktiv linje i forbindelse med søknader om slik bygging. I tilfeller der slike planer blir godkjent, vil det bli stilt svært strenge krav til landskapstilpasning, utforming og opprydding. Slik godkjenning vil kun gis i forbindelse med framføring av nye veger til jordbruksformål.

4.5 Annen virksomhet

4.5.1 Rammer innen verneforskriftene

Når en sammenholder vernebestemmelsene, generelle unntaksbestemmelser og bestemmelser om unntak etter søknad, gjelder følgende restriksjoner for jakt, fiske og friluftsliv:

- Jakt og fiske er **tillatt** etter gjeldende særlover.
- Bær og soppstaking er **tillatt**.

4.5.2 Jakt, fiske og friluftsliv

Jakt og fiske er tillatt i Øyungen og Ledalen landskapsvernområder i samsvar med viltloven, og lakse- og innlandsfiskeloven. For de delene av verneområdet som ligger i statsallmenning gjelder også fjelloven i forbindelse med jakt og fiske.

Innenfor landskapsvernområdet er det svært gode muligheter for utøvelse av småviltjakt, i første rekke på lirype og fjellrype. Det er også anledning til villreinjakt i deler av området. Transport av skutt storvilt kan foregå etter dagens regelverk i motorferdselsloven.

Tiltak for å begrense spredningen av ørekyte i Øyungen LVO kan være aktuelt, forutsatt at det kun innebærer mindre terrenginngrep. Slike tiltak krever dispensasjon fra vernebestemmelsene.

Det vil videre være tillatt med vedlikeholdsarbeid på demningen i Måstjønnå så lenge det ikke vil være nødvendig med motorferdsel på barmark som kan medføre varige terrengskader.

I tråd med norsk friluftslivstradisjon (jfr. Friluftslivloven) er det adgang til fri ferdsel til fots i utmark hele året, «...når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet». Eventuell merking av stier og skitraseer skal skje i samarbeid med forvaltningsmyndigheten.

Idrettslige aktiviteter som i dag foregår innenfor verneområdene, er i hovedsak tilknyttet orientering. Verneforskriften er ikke til hinder for slik aktivitet.

4.5.3 Turisme

Et viktig formål med vernet er å bevare seterlandskapet som er skapt gjennom mange generasjoners setring. Innenfor Øyungen LVO er det et stort potensial for gårds- og seterturisme. Verneforskriften er i utgangspunktet ingen hindring for slik virksomhet så lenge den ikke medfører nye tekniske inngrep eller på annen måte er i strid med verneformålet. Dette innebærer blant annet at det gis muligheter for omdisponering av seterbygninger (det henvises for øvrig til kap. 4.2.4).

- Det er **ikke tillatt** med hensetting av campingvogner og bobiler innenfor landskapsvernområdet.

4.5.4 Motorferdsel i utmark

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med tilhørende nasjonale og kommunale forskrifter gjelder både på sommer- og vinterføre. Lovens utgangspunkt er at all motorferdsel i utmark er forbudt. Men det finnes noen formål som ikke er til hinder for motorferdsel i utmark, dessuten visse formål som det kan gis tillatelse til etter skriftlig søknad.

Motorferdsel vinterstid

Når hovedvegene i landskapsvernområdet ikke brøytes i løpet av vinteren, er disse å regne for utmark. Eventuelle dispensasjoner for bruk av snøscooter må i størst mulig grad knyttes til disse vegen. Det presiseres at det ikke er anledning til bruk av snøscooter i forbindelse med isfiske.

Motorferdsel på barmark

Motorferdsel på barmark anses som et lite problem pr. i dag. Etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag er det anledning til bruk av terrengmotorsykler i forbindelse med sanking av dyr på beite. Dette er spesielt aktuelt i Ledalen, da det ikke finnes veier inn i området. Det bør dog presiseres at forvaltningsmyndigheten vil være svært restriktiv med hensyn til tilrettelegging og oppgradering av slike ferdselsleier. For å redusere terrengslitasjen fra slik kjøring, har fylkesmannen i brev av 21.06.02 gitt tillatelse til noe utbedringer langs to kjøretraseer for terrengmotorsykel:

1. Traseen fra øvingsfeltet for heimevernet og sørover på østsiden av Hofjellet over Mannhøgda og ned til Evenmovollene.
2. Traseen på østsiden av Lea og inn til Gårevollene.

Utbedringer av kjøretraseer utover dette er ikke påregnelig.

4.5.5 Forskning og undervisning

I forskriften heter det:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig verdi og i andre særlige tilfeller når disse ikke strider mot formålet med vernet.

Landskapsvernområdene har et stort potensial for forskning og undervisning innenfor fagområder som botanikk, kvartærgeologi, kulturhistorie og kulturlandskap. Spesielt er det her muligheter for å øke kunnskapen om hvordan ulike typer menneskelig aktivitet virker på naturen. Men forvaltningsmyndigheten må også i lys av formålet med vernet vurdere hvilke forsknings- og undervisningstiltak det er ønskelig å få gjennomført innenfor verneområdet. I forbindelse med en eventuell dispensasjon fra vernebestemmelsene må det blant annet stilles krav om begrenset bruk av motorkjøretøy i utmark. Tiltak som bidrar til økt kunnskap om hvordan området skal forvaltes bør prioriteres.

4.5.6 Informasjon

Informasjon omkring forvaltningen vil være en av hovedutfordringene til kommunen.

Informasjonsplakater og informasjonsbrosjyrer som redegjør for vernet og dets virkning, vil være viktige tiltak. Herunder ligger også et ansvar for merking og vedlikehold av merking i verneområdene. Kommunen har også ansvar for kontakt med grunneiere, rettighetshavere, brukere, aktuelle lag og organisasjoner mv.